

TITO VISSZAEMLEKEZÉSEI*

LÁTTAM: ÖTÁGÚ CSILLAGOT VISELNEK

Hadifogságban. Kapcsolataim az orosz forradalmárokkal

Szvjazsszkból Alatirba helyeztek át — ez a város a Szuma folyó mellett fekszik, ma Csuvas SZSZK —, ahol a szerb önkénteseket toborozták. Hetven társammal együtt visszautasítottam, hogy belépjek az önkéntes hadtestbe. Erre nagy politikai forrongás vette kezdetét az önkéntes hadtestben. Egyesek, főként a hadtest parancsnoksága meg azok, akik a szerb kormány megbízásából dolgoztak, a hadtestet a nagyszerb politika eszközeként tekintették, függetlenül attól, hogy az önkéntesek közül a legénység többsége olyan vidékekről származott, amelyek akkor az Osztrák—Magyar Monarchiához tartoztak: Boszniából, Hercegovinából, Szlovéniából, Likából, Dalmáciából és Horvátország más vidékeiről. Mások, közöttük a jugoszláv bizottság egyes tagjai, arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a hadtestnek a leendő jugoszláv politika eszközeként kell lennie.

A szocialisták úgy tekintették, hogy sem a Nagy-Szerbiáért, sem a Nagy-Horvátországért, sem a Nagy-Szlovéniáért ne háborúzzunk, hanem csak Jugoszláviáért, amely majd az egyenrangú nemzetek szövetsége lesz. Az eskü szövege körül is vita támadt. Nem akartunk a szerb királyra esküdni. Ezenkívül a hadtest egységeinek életében is eluralkodott a vakfegyelem bizonyos szerb tisztek miatt, akik a szaloniki frontról érkeztek. Ők ugyanúgy kegyetlenkedtek a katonákkal, miként az osztrák—magyar hadseregben volt szokás. Emiatt én ezzel a hetven társammal együtt visszautasítottam, hogy belépjek a hadtestbe. El is vitettek ben-

* Részlet a hamarosan magyar nyelven is megjelenő *Önéletrajzi vallomások* című kötetből.

nünket az ardatovi hadifogolytáborba, egy kisvárosba, a szibériai kormányzóságba.

Nem sok ideig maradtam a fogolytáborban, mert gépésznek jelentkeztem Kalaszjejevo falu malmába. Valójában a parasztok keresték fel a tábort, és olyan szakmunkást kértek, aki ért a „dvi-gatyel”-hez. Bár nem értettem, mit jelent ez a kifejezés, mégis jelentkeztem, mert bíztam gépészeti ismereteimben. Amikor megérkeztem a faluba, láttam, közönséges motorról van szó. A faluban rajtam kívül még számos hadifogoly végzett különféle munkákat. Csak néhány hónapig maradtam a kalaszjejevói malomban, mert 1916 nyárutóján a kunguri hadifogolytáborba vittek, Jekatyerinburg (ma Szverdlovszk) közelébe, a permi kormányzóságba.

Ebben a fogolytáborban a katonák megválasztottak bizalminak, s az volt a dolgom, hogy gondoskodjam jogaik érvényesítéséről, egészségügyi ellátásukról és járandóságairól. Feladatkörömbe tartozott még okmányaik őrzése, zsoldjuk, valamint a Vörös kereszt útján érkező küldemények kiosztása. A fogolytábor lakói — velem együtt — vasútépítésen dolgoztak. Munka közben összeismerkedtem egy idős lengyel mérnökkel, aki szocialista volt. A nevét elfeledtem, de a történészek utóbb megállapították, hogy Kacnak hívták. Az ő révén kerültem kapcsolatba több forradalmi érzelmű munkással, közülük többen tagjai voltak a bolsevik pártnak, de én ezt akkor nem tudtam. A lengyel mérnök a részlegfőnök helyetteseként ténykedett, és az ő házában vettem részt a munkások gyűlésein, ahol Lenin egyes cikkeit is felolvasták.

A hadifogolytábor bizalmijaként tengelyt akasztottam a kunguri vasúti részleg főnökével. Összetűzésünk legfőbb oka az volt, hogy rájöttem: a főnök dézsmálja a Nemzetközi Vörös kereszt hadifoglyoknak szánt küldeményeit. A hadifoglyok ugyanis nagyon rosszul álltak ruházat dolgában, és nagyon nagy volt köztük a halandóság. Ez 1916—1917 telén történt. Az élelmezés sem volt kielégítő. A hadifoglyok számára ezért nagy segítséget jelentett, hogy a Nemzetközi Vörös kereszt rendszeresen juttatott nekik élelmiszer- és ruhacsomagokat. A Nemzetközi Vörös kereszt nevében a küldemények eljuttatását kezdetben az Amerikai Vörös kereszt vállalta, majd utóbb a svéd, amely el is küldte képviselőjét, egy Sarvea nevű embert, hozzánk, Kungurba. Amikor rájöttem a lopásra, nyomban jelentettem a tényállást Sarveának. Elég nagy felbolydulást váltott ki a dolog. A Vörös kereszt hadifoglyokról gondoskodó kunguri bizottságának egy grófnő is tagja volt. Mélysé-

gesen megsértette a feljelentésem. De többé nem dézsmálták a küldeményeket.

A vasúti szekció főnöke azonban — orosz ember volt — sohasem bocsátott meg nekem. Leste az alkalmat, hogy bosszút állhasson rajtam, és nemsokára módja is nyílt rá. Nekem kellett vezetnem ugyanis a hadifoglyok nyilvántartását, hogy ki mikor van munkán. Egy reggel három fogoly, három román, nem ment ki dolgozni, mert elszakadt a nemezcizmájuk, és ott maradtak a barakkban megfoltozni. Én viszont úgy írtam be őket, mintha kint volnának a többiekkel. Ezt észrevette a részleg főnöke, berontott a barakkba, és szidalmazni kezdett, hogy miéret írtam be ezt a hármat is úgy, mintha munkán lennének, holott itt ücsörögnek. Nem segített a magyarázat, hogy meg kell foltozniuk váljenkáikat, mert különben megfagynának az iszonyatos hidegben.

Hiába magyarázkodtam, nem hagyott fel az ordítózással, és hamarosan előkerült három kozák is, akik megragadtak, és már cipeltek is a börtönbe. Ez olyan börtön volt, hogy soha életemben nem fogom elfelejteni. Amint átléptem a küszöbét, és bementem a cellába, a három kozák előkapta a korbácsát, és verni kezdte a hátamat.

Amíg összeverve feküdtem a cella padlójára vetett szalmán, lassan kinyílt az ajtó, és megjelent a börtönőr, egy rubáskás öreg orosz, és szólongatni kezdett:

— Avsztrijec, avsztrijec¹, gyere velem!

Elmagyarázta, hogy a kozákok elmentek, és átvezetett a börtön körzetében levő lakásába, ahol három lányával lakott. Szépen tudtak balalajkázni és dalolni.

Miután itt kissé kipihentem és összeszedtem magam, az öreg visszakísért a cellába, még egy takarót is adott, mert különben megfagytam volna abban a hidegben.

Több napig ott tartottak a börtönben. Egy este különös zajongás, kiáltozás támadt a börtönudvaron. Feszülten füleltem, hátha meghallom, mi történik. A távolból ilyen kiáltásokat hallottam: „Le a cárral!” A felfegyverzett kunguri munkások arra a hírre, hogy Szentpétervárott megbuktatták a cárt, behatoltak a börtönbe, hogy kiszabadítsák a foglyokat. Győzött a februári forradalom.

A hadifoglyok helyzete azonban a cár megbuktatásával sem változott lényegesen. Én továbbra is a kunguri fogolytáborban ma-

¹ Osztrák

radtam, és végeztem korábbi munkámat. Kac mérnök révén továbbra is találkoztam a munkásokkal. Eljutottak hozzánk Lenin Áprilisi tételei is, ezt tanulmányoztuk.

Am a vasúti szekció főnöke sem feledkezett meg „kihágásomról”. 1917 májusában újra kieszközölte letartóztatásomat, azzal vádolva, hogy kapcsolatban állok a bolsevikokkal. Most két hetet töltöttem börtönben. Kac mérnök közbenjárására bocsátottak szabadon.

Ezután a Perm melletti Jergacs városka vasútállomására küldtek. A fárasztó pályajavítás ellenére sem lankadt érdeklődésem a forradalmi irodalom iránt. A pihenés óráit olvasásra használtam fel, igyekeztem gyarapítani ismereteimet az oroszországi munkásmozgalomról.

A jergacsi vasútvonalon továbbra is fenntartottam kapcsolataimat a kunguri haladó munkásokkal. Hamarosan arról értesültem, hogy Kungurban letartóztattak több bolsevik érzelmű munkást, és hogy énám is ez a sors várhat. Hogy elkerüljem az újabb letartóztatás veszélyét, szökésre szántam el magam, ebben nagy segítségemre volt Kac mérnök. Polgári ruhát szerzett a számomra, és Szentpétervárra küldött a fiához, aki szintén mérnökként dolgozott ott. Megadta a fia címét, és megérkezésem után tüstént felkerestem.

Szibériából Pétervárra egy gabonaszállító tehervonaton utaztam több napon át. Kac mérnök fia a Putyilovsz Művekben dolgozott, és azonnal megtaláltam. Átadtam neki apja üdvözlését, és ő ott tartott a lakásán. Az ő segítségével elhelyezkedtem a Putyilovsz Művekben. De csak néhány napig maradtam itt, mert közben sor került a szentpétervári proletariátus ismert júliusi tüntetéseire az ideiglenes kormány ellen. Tízezerszámra gyülekeztek a munkások, és én is csatlakoztam hozzájuk. Felirataik szövege a következő volt: „Le az ideiglenes kormánnyal! Minden hatalmat a munkás- és katonaküldöttek tanácsainak!”

Magával ragadott a tüntetések ereje és szervezettsége, s láttam bennük, mekkora erő képvisel a munkásosztály. Ismeretes azonban, hogy az ellenforradalom fegyverrel válaszolt a tüntetésekre. A reakciót ugyan letörték a februári—márciusi forradalomban, de nem semmisítették meg, úgyhogy hamarosan összeszedték magukat (a gyárosok, a nagybirtokosok, a klérus, a katonatisztek, a kozákok stb.). A júliusi tüntetések során a reakciónak ellentámadásra nyílt alkalma.

Én egy nagy vasúti pályaudvar közelében voltam a tüntetők tömegében, amikor a pályaudvar tetejéről gépfegyvertűzet nyitottak a tömegre. Sok munkást meggyilkoltak. Ezután kezdetüket vették a tömeges letartóztatások. A fiatalabbik Kac mérnököt is őrizetbe vették. Helyzetem rendkívül súlyossá vált. Kac mérnök lakására nem mehettem vissza, mert tartottam a letartóztatástól, ezért néhány napig a Néva hídjai alatt bujkáltam, majd úgy határoztam, hogy hazaszököm. Gondoltam, megyek én Jugoszláviába forradalmat csinálni, megyek haza.

Finnország felé vettem utamat, de amikor elértem az észak-finnországi Uleobor (ma Oulu) városát, rendőrkézre kerültem. Semmit sem mertem elárulni, féltem megmondani, hogy osztrák hadifogoly vagyok, mert attól tartottam, hogy lelőnek. A rendőrség viszontatoncolt Szentpétervárra, a Péter-Pál erődbe zártak. Zárkám egészen kicsi volt, mindegyik fala kőből, teli patkánnyal, s a közelben ott folyt a Néva folyó.

Három hétig voltam itt, mire rám került a kihallgatás sora. Amikor elővezettek, ezt kérdezték: „Tko vi, takoj?” Akkor láttam, hogy az ördög nem alszik. Megmondtam, hogy osztrák vagyok, hadifogoly. „No, durak, rég elengedtünk volna, csto nye szkazal.”² Azt gondolták, valami veszélyes bolsevik lehetek.

Amikor kiengedtek a Péter-Pál erődből, más hadifoglyokkal együtt fegyveres kozák kísérettel visszaindítottak a szibériai fogolytáborba. Amikor útnak indítottak, azt mondták, mentek vissza oda, ahonnan megszöktetek. Jól van, ám az úton megfordult a fejemben: én ott már egyszer megtapasztaltam a kozák őrség keze súlyát és én oda vissza nem megyek, s mivel vonaton voltunk — a Makszim Gorkijon, amelyik igen hosszú és lassan halad —, kiugrottam egy állomás előtt, és két-három állomásnyi utat gyalog tettem meg. Akkor egy másik vonatra szálltam, amelyik Szibéria felé tartott.

Szverdlovszkban, az akkori Jekatyerinburgban, mégis felfigyelt rám egy űr. Az állomás felé tartottam, oda felfelé kell menni, a városba pedig lefelé, lépcsőkön. Megyek a lépcsőkön, és látom, szemközt jön velem egy ismerős űr, a szakálláról ismertem fel. Egy hadifoglyot vezet, földimet, aki itt volt kórházban, mert a kórház a városban volt. Amikor a közelébe értem, elkiáltotta ma-

² „Te bolond... mért nem mondtad.”

gát: „Joska, zdravstvuj, padazs gyij!”³ Azt kiáltotta „padazs gyij”, én meg tovább futottam, és fel a vonatra.

Jekatyerinburgban titokban másik vonatra szálltam, amelyik Omszk felé indult. Már 1917 ősze volt, november eleje. Hosszú utazásom alatt Szentpétervárott kitört a szocialista forradalom, erről én nem is tudtam. Csak amikor az omszki vasútvonalon, a tjumeni állomáson fegyveres munkások szálltak fel a vonatra, akik zubbonyuk újján rangjelzést viseltek, és Szentpétervárról menekülő burzsujok után kutattak, értettem meg, hogy valami nagy dolog történik Oroszországban. A fegyveres munkások a Vörös Gárda tagjai voltak, s forradalmi jelzéseket viseltek. De még nem tudtam, hogy miről is van szó.

Amikor megérkeztem Omszkba, az Atamanszkij Hutor állomásra, elindultam a városba. Útközben valakik feltartóztattak. Ketten-hárman voltak. „Állj!” Megálltam. „Kto takoj?” Megmondtam: „Avsztrijcszkij vojennopljennij.”⁴ „A kuda igyos?”⁵

„Ja idu v gorod.”⁶

„Nye bojszja nyicsevo. Igyi tam!”⁷ Erre megkérdeztem, hová, mert nincs lakásom.

„Hát hová szeretnél?” Olyan helyre, ahol foglyok vannak, sokan, hadifogolytáborba.

„A tyeper tam katonai tábor. Rebjata sze voruzsajet — mondták. — Igyi tudá, nye bojszja nyicsevo.”⁸

Nézem őket, az anyjukat — mert látom: ötágú csillagot viselnek! El sem mondhatom, mennyire megörültem... Váratlanul elém toppantak az úton... Egy nappal korábban még Tjumenban voltunk, amikor megérkezett Omszkba a hír, Omszkban pedig már minden készen állt, hogy a bolsevikok átvegyék a hatalmat. Rendkívül jól megszervezték a dolgot.

³ ... várjál!

⁴ „Ki az?” — „Osztrák hadifogoly.”

⁵ „Hová mész?”

⁶ „Megyek a városba.”

⁷ „Ne félj semmit. Menj csak”

⁸ „Az ott most... A fiúk fegyverkeznek. Menj oda, ne félj semmitől.”

NEM TITKOLTAM ROKONSZENVEMET

Az októberi forradalom győzelme. A Vörös Gárda egységeiben és a kirgizek között

Omszkban azonnal jelentkeztem a Vörös Gárda volt hadifoglyokból alakított egységébe. A vöröskatonák közölték velünk, hogy nem kell visszatérnünk a fogolytáborokba, mert a hadifoglyok most már szabadok, és beléphetnek a Vörös Gárdába.

Az egység, amelybe beléptem, lengyelekből, románokból, csehek-ből, magyarokból, németekből és jugoszlávokból állt. A Vörös Gárda egyik nemzetközi osztaga volt, lehetséges, hogy valami nevet is viselt, de nem emlékszem, hogy melyet. Néhány hónapig voltam a Vörös Gárdának ebben az egységében Omszkban, és különböző katonai-forradalmi feladatokat teljesítettem.

Egységünket egészen a cseh légiók lázadásáig nem küldték ki a frontra, hanem Omszkban álltunk őrséget, és a Marjanovka vasútállomáson dolgoztunk. Ebben az időben, mivel ez volt a gyakorlat, kérelmeztem, hogy felvehessem a szovjet állampolgárságot, és beléhessek a Bolsevik Pártba.

Nemsokára bekövetkeztek azok az események, amelyeket a cseh hadtest lázadása és Kolcsak bandáinak jövetele vont maga után, úgyhogy ezt követően többé nem volt mód a pártba való rendes fölvételre.

Szibériában lényeges változások álltak be, amikor 1918 tavaszán a szibériai vasút hosszán megindultak a cseh hadtest egységei, amelyek engedélyt kaptak Lenintől, hogy a Távols-Keleten keresztül hazatérjenek. A cseh hadtest parancsnoksága azonban, az ellenforradalmárokkal szövetkezve, ahelyett, hogy kivezette volna egységeit Oroszországból, 1918 májusának végén az egész vasútvonal mentén lázadást robbantott ki. A csehszlovák hadtest lázadása annál is inkább veszélyes volt, mivel egységei az egész transz-szibériai vasútvonal hosszán helyezkedtek el, és lázadásuk jeladás volt a többi ellenforradalmi erőnek.

Jelentős cseh erők támadták meg Omszkot is, s csatlakoztak hozzájuk a kozákok is, Kaszilnyikov atamán parancsnoksága alatt. A várost a vörös osztagok védték, parancsnokuk Uszpenszkij népbiztos volt. Emlékszem rá, nagyon jól megjegyeztem. Sohasem fogom elfelejteni. Nagyon keményfejű volt, semmit sem lehetett

neki bebizonyítani, hadászatiilag pedig úgyszólván semmi tudással sem rendelkezett.

Megérkezésük után a vöröskatonák az állomástól két-háromszáz méterre álltak meg, és a vonatból kiszállva mindannyian menetoszlopba zsúfolódtak össze. Közben a csehek csatárláncba fejlődtek. Uszpenszkij előre ment a csehekhez, ahol a törzskaruk volt — ez egy egész cseh ezred volt —, hogy felszólítsa őket, tegyék le a fegyvert. Azt mondta: „A szovjet, Lenin aláírásával, elrendelte, hogy hagyják itt a fegyvereket, és fegyvertelenül menjenek haza.”

De akkor odaért a sztyeppéről Kraszilnyikov atamán. Mindaddig valahol a háttérben tartózkodott, egy csoport kozákkal, lehetnek nyolcvan vagy száz. És akkor Kraszilnyikov atamán, amint odaért, revolverrel a helyszínen lelőtte Uszpenszkijt.

A vöröskatonák látták, hogy a fehérek meggyilkolták Uszpenszkij népbiztost, de ahelyett, hogy csatárláncba fejlődtek volna, elfogta őket a pánik, vaktában lövöldöztek, s a fehérek felmorzsolták zászlóaljukat, és iszonyatosan megcsonkították az embereket. Utána pedig ellenünk vezényelték az egységeket. A fehér csehek rögtön az élen haladtak, és velük jöttek a kozákok is. És itt, Ungner báró hutorjában⁹, akinek itt nagy birtoka volt — húszharminc kilométerre lehet Omszktól —, itt csaptunk össze. Ám... a fehérek kifejezetten fölényben voltak, bekerítettek, és teljesen szétverték bennünket...

Mindez három napig tartott. Én kiszöktem Mihajlovka faluba. Kimentem a sztyeppére a kirgizekhez, de ott sem hagytak békén, kerestek. Mindenfelé kutattak utánunk. Később is sokakat megölték, mert a fehérek büntető expedíciókat szerveztek. De engem a parasztok szerettek, és vigyáztak rám. Szükségük volt rám, mert mesterember voltam, gépész. Segítettem nekik a cséplőgépek meg a hasonló felszerelés javításában, s ennek fejében rejtegettek, bújtattak, értesítettek.

Omszktól hetven kilométernyire, Mihajlovka faluban egy gazdag parasztnál álltam munkába, tulajdonképpen gépészként dolgoztam a cséplőgépet hajtó gőzgépnél egy Sz. Skrjarov nevű parasztnál, majd később D. Tabacsiknál.

A parasztok rononszenve megmentett, a vörösök után kutató ellenforradalmi büntetőosztagok nem akadtak rám. Mihajlovkát

⁹ Mezei gazdaság, majorság.

ban öt-hat hónapig maradtam, utána gépészként helyezkedtem el egy gazdag kirgiz, Iszaj Dzsakszenbajev malmában, egy kirgiz aulban (faluban), Dombaj közelében, amely kozák módra épült, sátrakból és sárral betapasztott házakból állt. A malom messzebb, a sztyeppén állt, úgyhogy itt nagyobb biztonságban voltam a fehérgárdista hajszáktól.

Iszaj Dzsakszenbajev az alekszandrovkai németektől vásárolta a malmot. Arrafelé sok német élt, benn Szibériában, Trubeckoje a helység neve. Valamikor Trubeckoj lengyel gróf élt ott, II. Katalin orosz cárnő küldte oda. A németeknek ott falvaik vannak, gazdag falvak. Ők adták el a malmot Dzsakszenbajevnak. Nem vette meg addig, amíg engem meg nem kérdezett. Eljött hozzám, Mihajlovkába, abba az orosz faluba, és érdeklődött, nem dolgoznék-e nála. Mondtam: igen, mert nagyobb biztonságban lennék a kirgizek között. Erre azt mondta: venne egy hengermalmot. És amikor beleegyeztem, megvette a malmot; a gépeket kiszállították a sztyeppére. Hengeres gőzmalom volt liszt őrlésére. Így oda mentem.

1918/1919 telén Omszkban, a vasúti műhelyben lázadás tört ki. A munkások nem akarták megjavítani a mozdonyokat. Erre megjöttek a kozákok, és tömegmészárlást vittek véghez a munkások között. Némelyiküket lehurcolták az Irtisz folyóra, az Irtisz be volt fagyva. Tudnivaló, hogy az Irtiszen kocsival, szánkóval lehet járni, olyan vastag a jég.

Amikor a bolsevikok megjöttek, vasúti sínt fektettek a jégre a folyón át, mert a hidat a fehérek felrobbantották. A bolsevikok mindjárt lerakták a síneket, és vonattal mentek át a jégen.

Ide vezettek egy csoport munkást, és itt lötték le őket. A kivégzés alkonyattájt történt. Aznap este parasztok tartottak arrafelé haza a piacról, s látták, hogy valami történik, hogy valami lövöldözés volt ott, hogy egy nagy csoport embert megöltek, ezeket a vasúti munkásokat. Észrevették, hogy az egyikük még mozog, ezt subába csavarták, azokba az ő szörmesubáikba, és magukkal vitték.

De mivel nem merték a faluban tartani, megkérdeztek, hogy magamhoz venném-e. Mondtam, hogy igen. És magamhoz vettem. Vasúti munkás volt, lakatos, fiatal ember, Szasa, a vezetéknévét elfelejtettem. Nemrég az elvtársaim megmondták, hogy Szasa Szizonyenkónak hívták. Nagyon elalélt, sohasem épült fel teljesen.

Azután, hogy minden elcsendesedett, magam ápoltam és gyógygattam, ott kinn nálam. Kumiszt ivott, akárcsak én, és heitzer

volt nálam, fűtő. Később is ott volt nálam a malomban, amikor az expedíciók jártak. A malom nem messze esett a településtől, az aultól, úgy két kilométerre, egy nyírfaerdő közepén állt. Szép, nagy malom volt. A nyírfaerdőben fedezékeket ástunk, mélyen a föld alá. Természetesen nem volt villanyunk, szénnel fűtöttünk, faszénnel. Kéményeket vezettünk ki, de úgy, hogy a kürtő a fa mellett haladjon, ezt nyírfakéreggel befedtük egészen fölig, hogy jobban eloszlassa a füstöt. Szasa egészen addig ott volt, amíg nem jöttek a bolsevikok...

Amíg a kirgizek között éltem, elég jól megtanultam a nyelvüket, megismertem életüket és szokásaikat. Láttam, mennyire elszegényítették őket az állandó rekvirálások, főként a fehérek fosztogatásai, akik a fiatalabb embereket erőszakkal be is sorozták.

Amikor közelebbi kapcsolatba kerültem a kirgizekkel, mondtam nekik, hogy rejtsek el a búzát, és ne adjanak belőle a kolcsakistáknak, mert ezzel az ellenforradalmat támogatják.

Akárcsak korábban Mihajlovkában, a kirgizek előtt sem titkoltam a bolsevikok iránti rokonszenvemet és abbéli meggyőződésemet, hogy a forradalom fog győzedelmeskedni. Ilyen értelemben beszéltem Iszajznak is, hogy ne adjon búzát Kolcsaknak, hisz jönni fognak a bolsevikok.